

lek. Arkadiusz Urbanowicz

**Ekspresja mikro-RNA w surowicy biorców wątroby, leczonych terapią
bezinterferonową z powodu zakażenia HCV**

Rozprawa na stopień doktora nauk medycznych i nauk o zdrowiu
w dyscyplinie nauki medyczne

Promotor: **dr hab. n. med. Michał Ciszek**

Promotor pomocniczy: **dr n. med. Dominika Klimczak-Tomaniak**

Klinika Immunologii, Transplantologii i Chorób Wewnętrznych
Warszawski Uniwersytet Medyczny

Obrona rozprawy doktorskiej przed Radą Dyscypliny Nauk Medycznych
Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego

Warszawa 2023

Ekspresja mikro-RNA w surowicy biorców wątroby, leczonych terapią bezinterferonową z powodu zakażenia HCV

Wstęp

Przewlekłe wirusowe zapalenie wątroby typu C (WZW C), mimo przełomu w jego leczeniu farmakologicznym, nadal stanowi ogromny problem zdrowotny na całym świecie. WZW C prowadzi do rozwoju wielu groźnych powikłań jak marskość wątroby i pierwotny rak wątrobowokomórkowy (HCC). Przewlekłe zakażenie HCV skutkuje rozwojem włóknienia wątroby w środowisku przewlekłego zapalenia, co predysponuje do procesów naprawczo-proliferacyjnych w wątrobie. Ich wynikiem jest powstanie guzków regeneracyjnych we włókniejącym mięszu, ale też rozwojem ognisk HCC – obie patologie bywają trudne do rozróżnienia (zwłaszcza na wczesnym etapie). Skryty przebieg w początkowych stadiach choroby nowotworowej dodatkowo opóźnia rozpoznanie i znacznie ogranicza możliwości skutecznego leczenia. Wobec braku powszechnie uznanych i efektywnych diagnostycznie badań wskaźnikowych nadzór onkologiczny takich pacjentów opiera się głównie na regularnych badaniach obrazowych. Niemniej intensywnie poszukuje się nowych metod diagnostycznych umożliwiających aktywne monitorowanie włóknienia wątroby oraz ryzyko nowotworzenia.

Cel pracy

W tym badaniu oceniano możliwość oznaczania profilu mikro-RNA swoistego dla zakażenia HCV, włóknienia wątroby oraz HCC u pacjentów po przeszczepieniu wątroby, w próbkach krwi badanych za pomocą technik molekularnych, przed i po zakończeniu leczenia DAA.

Metodyka

Spośród 120 pacjentów po przeszczepieniu wątroby, z nawrotem zakażenia HCV potwierdzonym na podstawie biopsji i obecności RNA HCV w surowicy, poddanych leczeniu przeciwwirusowemu za pomocą leków o działaniu bezpośrednim (DAA) prowadzonym wg typowego schematu (genotyp 1 - 12 tyg. ledipaswir/sofosbuwir +

RBV; genotyp 3 - sofosbuwir + RBV przez 24 tygodnie; genotyp 4 - parytaprewir/rytonawir/ombitaswir + RBV przez 12 tygodni), wybrano 25 pacjentów z wywiadem HCC w wątrobie własnej oraz 23 pacjentów bez wywiadu choroby nowotworowej, która stanowiła grupę kontrolną. Oznaczano profil ekspresji wybranych na podstawie piśmiennictwa genów mikro-RNA (miRNA): miR-21, -26a, -122, -155, -214, -221, -222, -571, -let7a) za pomocą ilościowej reakcji łańcuchowej polimerazy, w czasie rzeczywistym, w oparciu o odwrotną transkrypcję (qRT-PCR). Oznaczenia badanych genów dokonano w próbkach mikro-RNA wyizolowanego z surowic pacjentów, pobranych przed kwalifikacją do leczenia DAA oraz po upływie 6 miesięcy od jego zakończenia.

Wyniki

Cztery spośród 9 badanych genów nie uległy amplifikacji (miR-122, -155, -222, and -571). W przypadku 5 genów mikro-RNA obserwowano amplifikację umożliwiającą detekcję ich ilości w surowicy pacjentów. Skuteczne leczenie przeciwwirusowe powoduje wzrost ekspresji wszystkich miRNA, podlegających detekcji, niezależnie od wywiadu HCC (wzrost ekspresji w kolejności malejącej miR-221, miR-214, -26a, ket7a oraz -21). Terapia DAA wiąże się z odmienną ekspresją miR-221, -26a, -21 oraz -let7a w zależności od obecności HCC w wywiadzie. Eradykacja HCV w grupie z wywiadem nowotworowym pozwala korelować ze znacznym wzrostem poziomu ekspresji miR-221, -26a oraz -214, granicznego wzrostu dla -let7a oraz pozostaje niezmienna w przypadku miR-21. W grupie bez wywiadu nowotworowego leczenie przeciwwirusowe skutkuje wzrostem miR-214 i -21, granicznym wzrostem miR-221 oraz niezmienną ekspresją miR-let7a i -26a. W grupie bez wywiadu HCC obserwuje się wzrost ekspresji miR-214 niezależnie od nasilenia włóknienia, w przypadku miR-221 obserwowany wzrost ekspresji ma trend narastający wraz ze stopniem włóknienia. Eradykacja HCV w przypadku wystąpienia wznowy HCC wiąże się ze wzrostem ekspresji miR-221, -21 oraz -26, a także zmniejszeniem ekspresji miR-214 i -let7a (w porównaniu do grupy wolnej od wznowy HCC). Pomimo nieosiągnięcia znamienności statystycznej genami miRNA najlepiej dyskryminującymi wznowę HCC są miR-214 i miR-let7a.

Wnioski

Oznaczanie profilu ekspresji wybranych genów miRNA w surowicach pacjentów może posłużyć jako potencjalny wskaźnik wznowy HCC (w szczególności odmienny

kierunek zmiany ekspresji dla miR-214 i odmienny poziom ekspresji miR-let7a). Eradykacja HCV za pomocą DAA skutkuje dynamicznymi zmianami profilu ekspresji badanych genów regulatorowych. W przypadku miR-214, -221 oraz -let7a dodatkowym czynnikiem modyfikującym ich ekspresję jest nasilenie włóknienia wątroby. Mała inwazyjność pozyskania materiału biologicznego (pobranie krwi z żyły obwodowej) i obserwowana zmienność ekspresji badanych miRNA mogą zachęcać do dalszych badań mających na celu oceny wartości predykcyjnej miR-214 i miR-let7a (oddzielnie bądź w skojarzeniu) jako potencjalnego wskaźnika ryzyka i nawrotu HCC.